

Изази сваког четвртка
на цијелом табаку.

Стаје за *Црну Гору*, *Ау-*
стро-Угарску, *Босну* и *Хер-*
цеговину :

годишње . . . 4 фр.
на по године . . . 2 " "
на четврт године 1 " "
за *Србију* и *све друге земље*
годишње . . . 15 франка
на по године 8 " "
на три мјесца 4 " "
у алату.

ЦРНОГОРКА

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ЈОВАН ПАВЛОВИЋ.

Претплата на Црне Го-
ре п сва писма шаљу се
самом уреднику.

Претплата на Србије у-
пуњује се Велимиру Вало-
жићу у Београд, а на дру-
гих крајева под адресом
Р. Рамадановић Салтаро-
(за „Црногорку“).

Претплату примају сви
лични књижари и нове-
нарске експедиције. Не-
франкирана писма не при-
мају се.

БРОЈ 8.

Ц е т и њ е, 28. Фебруара 1885.

ГОДИНА II.

К у н е м т и с е . . .

Кунем ти се клетве страхом
И правicom, којом дише,
Сваком сузом и уздахом,
Што је небу поспратише ;

Кунем ти се пјесмом милом
И љубављу, што је храни,
И богиње лаком крилом,
Од злотвора што је брани :

Кунем ти се сјепком твојом,
Што ме свуда вјерно прати ;
Кунем ти се вољом бољком,
Што те рајским миљем злати ;

Кунем ти се б'јелим св'јетом,
С тобом теко дупим раја
И помнишу елатном, светом
Твога, душо, загрљаја :

Кунем огњем водра чеба
И сунчаним оним сјајом ;
Кад се море усколоба —
Недогледним, нустим крајем :

Кунем ти се по сто пута
Тврдом вјером вишњег Бога,
И тако ми мача љута
Са погледа ова твога ;

Кунем ти се росом благом,
Што по земљи гр'јоше чере,
И свом земљом напном драгом,
До Стамбола што се стере ;

Кунем крвљу осветничком,
Што се туда проливала,

Кунем жртвом мученичком,
За крст часни што је пала ;

И тако ми сабље оно,
Којом Милош цара закла ;
Вјечно муко неиребено
Муратове посред пакла ;

Кунем ти се божим тропом,
Комо лето мисли оно,
И молитвом кунем оно,
Васпола што му поје ;

Кунем ти се сваком тајном,
И љубави што се крије
И љепотом твојом бајном,
Какву небо вид'ло није ;

Кунем ти се вјечним сапом
Исход стјоне — ладна гроба,
И кунем се оним даном, —
Кад несташу сајета оба ;

И тако ми оног часа,
Кад нас небо опет здружи,
Након муке и ужаса
Н о у м р а у љубав пружи ;

Кунем ти се — али чиме ? —
Чиме драги, чиме дико ?
Да те 'вако — чујеш ли ме —
Још љубио — није нико !

У Спљету на преуеставке Савина-дневи 1885.

Косовка Дјевојка.

Побратимство у ерпскијем народнијем пјесмама.

Написао Саво Стојаковић.

(Поштованоме своме добротвору г. Владовиту Зорцу кр. инжењеру у знак благодарности)

(Свршетак).

Ми знамо, да је Марко силне главе поот-
кидио, али их нигда није пожално, а камо ли да
би ради њих задужбине градио, да се опрости

грјехова. Истина, јунак као п. пр. Црногорац
не ће се нигда преварити, да женску главу по-
сијече, али то не рад грјехоте, но рад јунач-

ког попоса, но тај случај није овдје, јер Марко баш вели: „Посестрим и главу укину.“

Овај стих нам дакле јасно показује стање Марково последије толико грдног гријеха. Марко — па и народ — сматра то толико грднијем гријехом, да се лако не прашта — и ако управо он и није посестрима посјекао — као што се из саме пјесме види — јер му то Арапка није прије била.

Али и јест то грдан гријех, кад се устано, које носе на себи печат божијег имена, преступе. Побратимство пося на себи тај печат. Оно има заштитника у лицу самога премудрога Творца васелене и св. Јована. Стрaшан је Бог у освети својој, кад се крше заповиједи и уставне његове!

Јунак, који се не боји ничега на овој свијету; који је толике страхоте претрпипо и сретно се из свију неприлике извукао, с невољнијем срцем говори себи:

„Јаох мене, моја посестримо!
Зло је поћи — а горе не поћи —
Да с' не бојим цара ни царице,
Ја се бојим Бога и Јована,
Еаш ћу поћи да не ћу ни доћи.“

(Вук. П.)

Живот је мило свакоме створу. Нико не би рад изгубити главу и тешко је човјеку метати свој живот на кошку чегаој ради. Напротив: а узвишене ствари борио се и бори се човјек увијек радо, за њих не жали метнути свога живота на кошку, не жали мријети. „Живота су два — а образ је један“ — вели од прилике петвјековни борац за српску слободу. Са свјетлим образом може човјек и на ономе свијету живјети — а са окаљаним не може ни на овоме. Јунак то увијек има пред очима.

Ни за име царевога сина не хтједо Марко, да иде да се бори с црнјем Арапком. Арап заприси у цара дјевојку, па ако му је не да, да му излази на мејдан или да му шаље замјеника. Цар се паће на новози, јер:

Путо њему велике невоље!
Веће њему нешта мејданџија,
Све погуби црни Арапине.

(Вук. П.)

У то успи царица сан, да има у Прилипу граду у Косову јунак, који би могао изићи Арапу на мејдан. Цар посиљује Марка и пуди му силно благо, да га ослободи бијезде, али му Марко одговара;

„Арапине је јунак на мејдану,
Кад ми узмо са рамена главу,
Шта ће мене три товара блуга.“

(ibidem).

На другу књигу, царичину, Марко исто тако одговара.

Кад то зачу царева дјевојка,
Скочи млада на ноге лагано,
Па довати перо и артије,
У лице је пером ударила,
Од образа крви отворила,
Марку ситну књигу писисала:
„Богом брата Краљовићу Марко,
Братимим те Богом истинијом,
И кужим те Богом истинијом,
И вашијем светијем Јованом,
Не дај мене црну Арапину.“

(ibidem).

А кад Марку така књига допалу, ево како тада одговара:

„Јаох мене моја посестримо!
Зло је поћи — а горе не поћи —
Да с' не бојим цара ни царице,
Ја се бојим Бога и Јована:
Еаш ћу поћи да нећу ни доћи.“

Из ових предака видимо колико врпједи јунаку благо, колико пошности — па још царско — а колико побратимство. Јунаку није до блага — њему је до поштена образа, који би изгубно кад би поупућено му побратимство одбине. Он чини своју дужност. Ко га братом зове за њега ће и у ватру и у воду. Он слабе брани, али често без невоље за вољу другог — а побратима особито — хоће и да страда.

Побратимство је у томе више пута чудна карактера, и међу људима ситнијег рачуна, превртљиве људи неби могло постојати. Често друг друга ували у јад и невољу, па га остави и овај страда. Такав друг истина није друг; такав пријатељ није пријатељ; такав брат није брат. Код слабијех се људи и то догађа. Јунак то пигава не чини а пажмаће смије то побри учинити. Оне јаде које је побратим побратиму објести својом задао — он лијечи на ма га то и живота стало.

И с надприродним чини ми се створом нарратно би се побратим за побратима и вадва дао би. У таковијем приликама ум му је бојатрпји мишке су му јаче снага му се умножава на и саме ствари које му на служби стоје постају — рекао бих — устрајније чвршће познају и осјећају канда мисли и положаја свога господара. Јунак нам се у освети свога побратима указује не као ствар земни не као слаби човјек — већ као проје — полубог!

Погледајмо Марка у пјесми: „Кравевић Марко и вила Равијола.“

Марко и Милош језде преке Мироча плашине, па Марко на Шарну задрича те говори Милошу:

„Пјевај друже те ме разговарај“

Али се Милошу не ће пјевати јер је сипоћ био вило с вилом Равијојом и надпјевао се с њоме, те му вила забранила пјевати Мирочем. Но Марко не ће иначе.

већ да му пјева. Милош не могаше, а да не задовољи побра свога. Он заијева — а вила му одпијева, али: „љенше грло у Милоша царско, него што је у бијеле виле“. Вида се па то разљути, те згоди Милоша стрижелом по сред српа.

Рече Милош: „Јао моја мајко!
Јао Марко Богом побратиме!
Јао брате, вила ме устрјели!“

Марко се трже од сна, те кад виђе шта се збива!

Шарда коња и грли и дуби:
„Јао Шаро моје десно крило!
Достигни ми вилу Равијољу
Чистим ћу те сребром потковати,
Чистим сребром и жеженом златом;
Покрићу те свилом до кољена,
Од кољена ките до копита,
Гриву ћу ти измјошати златом;
А поткитит ситнијем бисером;

па онот:

Ако ли ми не достигнеш виле,
Оба ћу ти ова извадити,
Сво четири ноге подомити,
Па ћу т' овдје тако оставити,
Те се туди од јело до јело,
Ко ја Марко без свог побратима“.

Уземо ли овдје у рачун колико јупак љуби свога коња кад вели: „Чувај Ждрала као побра свога“, то ће му лако појмити боли Маркове. Попајприје тена Шарду, а послјидје сема пријети страшнијем ријечима, ако не достигне убијце побре му.

„Оба ћу ти ова извадити,
Сво четири ноге подомити“.

Није ли то страшнија казна од сваке друге казне? Очњи вид, то је највеће благо у човјека и животиње. Страшна је клетва „Очпсга ми вида“ Па тијем се пријети Марко доброе Шарину своме. Том казном хоће да казни — рекао бих — другу полу своју. А шта ће јупак без коња свога? Не значи ли то ослабити, шта више сатрти себе? Али без коња јунак животиари као обичан човјек, без побре му нема живота, јер живот му без побре није живот — то је потупање по овој удој земљи.

Губитак побратима рапа је која се не може преболети.

„Нагоркино иза горе вило!
Свак се бије да себи додје,
Свако жали побратима свога
Ни ја Реље преболут не могу.“

(Петр. 23.)

Јадна мајка преболи губитак чеда свога јединога, сестра милосна свога брата, вјерна љуба друга свога — а побра побре преболети не може! Боли преболати доносе угашење живота — доносе смрт. Али и иза смрти живи побратимство!

Живи у освети!

Освета веже живога побру за мртвога; освета остаје и онда, кад побру од побре раставља ледна рака. Она га држи у животу, она га чува од сваке биједи, она му не да умријети прије, док и њој не задовољи.

Има ли Србина игдје у свијету, који не зна за проишет славе своје, који не зна за Косово тушко — црво? Кома није позната пјесма о јуначком дјелу Милошеву и његова до два побратима? Нема га. Сваки зна за јуначку пожртвовност, неизмјерни самопријегор и патриотизам Милоша, Милана и Ивана. У пјесми тој остале су нам ријечи:

„С Богом, брате војвода Милоше!
Погибох ти и ја на Косову,
Освети ме мно побратиме!“

(Петр. 26.)

То су ријечи Топлице Милана а мало за тијем и Косанчић Ивана, кад у оној силној безпријерној сјечи падајући взнамогли од силнога умора и задобивенијех рапа. То им бјеше пошљедњи завјештај побрл.

То је амачет, то је та веза која и преко гроба веже два побратима и која се зове „Освета“.

Ни смрт са свијем не раскида побратимске везе — и она је немоћна — а куд и камо је немоћнија друга каква сила.

Оно што дијете од оца, брата од брата често дијели; оно што нагони брата да душмански замрзи брата рођена, оно што често оца нагони да пренебрегне крв своју — дијете своје — ни то није доста снажно да раскине свете везе побратимства. Та тако моћна сила јест женски створ, то је аишео или ђаво живота људскога, то је жена. Зајериће ми се можда на овоме — али руку на срце па признајмо да и тако бива.

Колико ли је искренијех пријатељства, колико ли тијеснијех свеза жена потрала, а колико ли пак братске крви пролила! Историја и живот свједоци су томе. Није ли женско врло често узрок зависти?

У ерскијех побратима тога нема. Побратими су једна душа у два тијела.

Марко полази да проси сестру Леке Капетана јер је чуо е је врло лијепа а ни Лека није какавогђ пријатељ, па зове Милоша и Рељу да ју сва три у један пут просе — на за ког јој драго. Марко се наикитно што љенше Може па вели Милошу:

„Понесе златан претен за ђевојку,
Поцаћемо Рељу Крилагора.
Кад олено здраво до Призрена,
Нек нас, вгд, Лека и Ђевојка,
Нека пође за кога јој драго.“

Кад бисмо смјели ово мјерити по данашњем калуцу далеко ли би нам напреднији изгледали српски соколови од данашњијех њиховијех потомака ! У данашњем свијету гдје је сваки пут својијех интереса и себичности оваковијех случајева тешко ако и може бити.

Но побратим живи у побратиму, он љуби побру свога, на љуби и све оно, што му побру љуби. Нагледа као да је побратиму сестра рођена, посестрима и снаја по Богу са свијем једно те исто. О братској и сестринској љубави сувишно би било говорити ; посестрима је побри мила као и рођена сестра а снаја по Богу као и побро му. Стога Марко и вели :

„Ој Турчино жив те Бог убио !
Буд ме братиш што ми жену дајеш ?
Мено твоја жена не требује,
У нас није кано у турака,
Снашца је кано и сестрица.“

Снашца му је дакле кано и сестрица а побратим му је кано и брат рођећи па често јунак тако и зове побратима свога.

„Да ја могу добар абер чути
Од мог брата а Караџића Шуја“
(Вук. IV. 57.)

Вели Новина Церовић, а замста му је Шуја био само побратим.

Имали смо прилике споменути да побратимство у срп. народа опада. Тога није нужно доказивати. Та данас га више мал' не и нема. Ако се и валази у крајевима чисто српскијем у крајевима гдје још није западна култура старе српске обичаје уништила то се и тамо више не налази са свијем опако и у оној мјери у којој је било у старија времена. Но није побратимство почело јучер опадати. Опада оно већ у прошлом а по свој прилици и у предпрошлом вијеку. Невјерство турско и брига свакога о слојој глави пољубило је побратимство у те-

мелу његовومه. Но народни српски пјесник сјећа се често и пречесто онога доба, кад је побратимство било чисто и још непокварено, али видећи око себе гдје оно замста опада не може а да тога не нацрта. Тешко му је бацили па Турчина.

Није нам у осталом задаћа, да у овој краткој радњи изнесемо све добре стране — а ако их има и рђаве — овога предмета, није нам дакле задаћа била да испримо овај предмет, него само то, да упозоримо на ове које вјештије перо, којему би прилике боље нишле на руку, које би могло имати на услузи све до сад штампане српске народне пјесме. Пађе л' се који од наших књижевника — ова је радња тада постигла своју циљ.

На завршетку морамо још рећи, да је и наша српска православна црква поклопила побратимству достојну пажњу, јер је и у цркви складано и благосиљано побратимство. Обред тај доста је налик на вјенчавање младеца. У новије доба међу тијем забрањено је (у Србији) „братотворение“ црквеном управом. Забрана та није нам у цијелости позната, а не могосмо је никако добити, као што не могосмо добити ни „послједовања братотворения“ у оригиналу. Оно пак што читасмо у госп. Милићевића, држимо да није потпуно па с тога и не навађамо тијем више пак, што се може и тамо читати. (Милићевић : Зимње вечери : Побратими).

У забрани тој, као што нама госп. Милићевић казује устима оца Северијана узима се за разлог то, што „нико не може себи брата родити.“

Није мјеста овдје, да се и то претреса, али колико има разлога у овоме „разлогу“ нека суде компетентнији.

У С л о б о ш т и н и 1884.

Г О В О Р Е М И . . . . .

Говоре ми неки људи,
Да ми љубав, вино худи,
Да ми пјесма њсжна није,
Да ми сабља крв не лије !

Да ми глава бујна гори,
Да ми језик лудо збори,
Да ми памет вјетром лета,
Да ми вино гледач смета !

Хату веле : памет мије,
Јер ко гесо вино пије
А зоб зобље из зобнице
Што везоше вјетнице . . .

Нек се смију право није,
Да се снијег сунцу смије.
Туга да се пјесми тужи,
Хрђа да на замаја ружи !

Истина је глава м' гори
Кад љубављу срце збори . . .
Истина је језик смета
Када шаптам : „Жено свста

Заграти ме.“ Памет тада
Час полети — а час пада . . .
И око ми црно срасно
Тад негледа смјело јасно ! . . .

Ал то значи, имам главу,
Срце љезно — намет здраву;
Хата јашем — сабљу носим;
Када треба знам да косим!

А ти јуди који м' куде
И за плећи мене суде,
Нит имају главу, криво
Нити душу, нити срце!

Ј. Поповић-Липовац.

Синовац као стрип.

Шаљива игра у три чина.

(Наставак.)

ПРИЗОР ШЕСТИ.

Мара Угриковић. Јуре Угриковић.

Мара. Дјакле, домаћино мој! ова свадба. —

Јуре. Од ове свадбе неће бити ништа.

Мара. Како? зар нам сват није дао ријеч?

Јуре. За цијело! али му син по може узети нашу шћер.

Мара. Тако! А рашта не?

Јуре (јаквијем нагласком). Зато — зато — што је он већ мртав.

Мара. Боже мој, каква случај!

Јуре. Права жалост. Покојник је био, као обично што су млади људи, ватрено нарави. Једне вече ри на играчки здружи се он с неком лицином ђевојком да јој се удвара; други такмац умјиоша се међу њима и стаде се уврједљиво попатиати. Млади Непознановић, живахан, љутит, као и јесмо везда у два досетог години, прими то за зло; да његову несрећу био је он на мегданцију од заната папуо, који се онда не сијече а да не убије својим противника. Па и сада ова грдна павика одржа побједу; син мртав несретнога пријатеља ослало на мртвог Мрзла.

Мара. За љубав бојџу! што му је јадни отац претршио!

Јуре. О — а јадна мајка!

Мара. Шта? Мајка! А мајка је зимус умрла колико знам.

Јуре. Зимус — имаш право! Кукави мој пријатељ Непознановић. Зиму му умрије жена, а сада погину син! И мени је претешко било оставити га у његовој жалости. Али је служба сада строга. Данас је деветнајести и ја сам само часом овђе сврнуо; ово цето вечери морам натраг.

Мара. Како? Зар тако брзо?

Јуре. Да, служба је служба! Шта да радим? — Него збиља да се вратимо на нашу шћер.

Мара. Дијете је сасвијем убијено и жалосно откад сте пошлн.

Јуре. Знате ли шта ја мислим. Пецн покојник вјеролик Непознановић није јој био по вољи.

Мара. Збиља? Ви знате?

Јуре. Ја не знам ништа. — Али је она у петнајестој години, па ко зна, да она није била себи већ одабрала драгога, прије него смо јој га ми наметнути?

Мара. Да, да! О Воже мој, и то се обично увијек догађа.

Јуре. Ја је не бих пирио ни на што силовати.

Мара. Боже укљони!

ПРИЗОР СЕДМИ.

Првашћп. Милица.

Милица. (Кроз плач). А, мој оче! —

Јуре. Но, по, пита је теби? зар се бојиш загрлити свога татицу? (загрлиши је за себе) — баш су ови очеви сретни. Све их грли па свијету!

Мара. Та још не знаш, Милице, да је несретни случај прекинуо твоју удабу?

Милица. Каква случај?

Мара. Госнојин Непознановић је мртав.

Милица. Боже мој!

Јуре (гледајући је љубонитљиво). Да, да — а шта ти велиш за то?

Милица. Ја, је ли, татице? Мени је од срца жао тога несретног човјека; с друге онет стране захваљујемо Богу, што се је одоцино час мога растанка с вама.

Јуре. Али драго дијете! ако си имала што год да против ове свадбе наведеш, рашта ми пијеси казала? Ми ти не њемо, ни дао Бог, никаква пасиља правити.

Милица. То ја знам, драги оче! Али страх и бојазап. —

Јуре. Мани се страха и бојазап, а говори отворено и искрено твоме оцу.

Мара. Да, да, дијете моје, послушај оца! Откри твоје срце њему; он ће те најбоље саветовати.

Јуре. Ти си јакко мрзила господина Непознановића још од почетка?

Милица. Мрзила баш нијесам — али га нијесам љубила.

Јуре. И не би ти могла никога узети, кога не љубиш.

Милица. То је сасвијем наравно.

Јуре. Ти љубиш јакко некога другога?

Милица. То ја нијесам рекла.

Јуре. По, но од прилике — на пољо језиком! Дај да све знам!

Мара. Слободно, слободно, дијете моје заборава да ти је отац онај, с којим сада говориш.

Јуре. Претстав себи као да диванли с најбољим с најискренијим пријатељем. — Зна ли онај, кога ти љубиш, да је љубљен од тебе?

Милица. Сачувај Боже! Не.

Јуре. Је ли он младо момче?

Милица. Врло љубазал младић, а мени и два пут мелији зато што сваки вели с вама налице. — Један од наших срединка, који се у наше имо зове. — О ни љете га већ погодити!

Јуре. Не још, драго моје ведео.

Мара. Али га већ знам и окладићу се да је то твој синовац, Јуре Угриковић.

Јуре. Но, Милице, ти не одговараш ништа?

Милица. Донунгајете ли, драги оче?

Јуре. (кријући своју радост). Ја морам овјо оца престављати... — Али драго дијете, ваља да се предомислимо.

Милица. Рашта се предомишљати? Мој је рођак најбољи, најпаметнији.

Јуре. Ништаван је он, шупљоглав, заборававањан; сво двије године да није ни два пута своме стрицу писао.

Милица. Али је зато мени често писао, оче мој! Јуре Тако? Он је писао? А ти њему? де одговори брзо! Јеси ли или не?

Милица. Нијесам и ако ми башо врло мило бити. — Али — али ми објашње ошће сада да се не ћете противити мојој наклоности. Драга мамице, говорите за мене!

Мара. Па де, драги Угриковаћу, попусти. — Не може се друго ништа урадити — признајте, да је њен избор добар.

Јуре. У истину имало би се ту штогод рећи. — Имање је с обије стране једнако. Сиповац Јуре је нешто до душе расипућа, али ће га жена у намаг довести особито кад му је мила.

Милица. За цијело за цијело! Још кад ми бидано предложен покојни Непознановић, ја сам осјећала, да желим добра рођаку Јуру, а чини ми се да ће и он мени.

Јуре. (ватрено) А рашта не би, срећо моја — (поправљајући се) ћери моја! Дакле добро! Ја сам добар отац и доуштајем!

Милица. Ја смијем дакле сада рођаку писати?

Јуре. Како те је воља — (за себе) Слатко ли је пргата улогу оца, кад се све тако злијеп ствари виле и чују.

ПРИЗОР ОСМИ.

Прва пшп. Анка, Гано, Љуца, као поштоша ударајући бием.

Гано Љуца. Е! О! С пута бре!

Анка. Уклоните се, лево поштоша неки!

Мара. То је Гано Љуца.

Милица. Слуга мога робака!

Гано Љуца. Милостива господаве — милостива госпођо! Умирите ме е ми суњпа душу навади! Госпоњаца није ваљда још жена Непознановића?

Мара. Не драги пријатељу, није још.

Гано Љуца. Није још? Хвала буди Богу, ја сам дакле на врјеме доста дошао да спасим живот моме господару.

Милица. Како? Зар се Јури моме рођаку каква несрећа догодила?

Мара. Што? Зар је болестан мој сиповац?

Анка. Ти ме мучиш шта је моме брату?

Гано Љуца. Смирите се милостива госпођо! мој је господар добро и здрав; али се ми палазило у ужасном положају. Ако знате — По ви ћете све сазнати. Мој се господар ослободио да вама, милостиивој госпођи, коју он зове својом добром стрином, — да вама открије своје срце. Он има захвалити вама за све оно што је; у вас он има највеће повјерење. Ево вам овђе он пише; читајте и сажалите га!

Јуре. Боже мој шта, је то!

Мара (чита) Драга стрино! Ја сам чуо да ви намјеравате удати моју рођаку. Није већ врјеме да се еустежем ни да тајим; ја љубим Милицу — Ја вас молим добро, моја стрино, ако Милица није баш особито заљубљена у свога вјерешка поклоните је мени. Ја је тако жарко љубим да сам свјерен оћу и њо-ну љубан заодбити. Ево мене одмах за Ганоз Љуцом; он ће вама предати ово писмо и исипрчати све мук-које сам подино откада сам чуо да се Милица вјервља.

Милица. Добри мој рођак.

Анка. Јадни Угриковић!

Гано Љуца. О неда се никако описати шта је мој господар претрпео! Али драги господине, рекох му ја, ваљда није још све вагубљено. — Одлази лопове, рече он мени, сломићу ти главу у сто комада ако касно првспјвеш. Он је каткад и ошасан ваш драги сиповац.

Јуре. Безобразник!

Гано Љуца. Но, но, то није код њега вазда. Ово што ја кажем, валива за то, да га поправите јер сте му ви стрци.

Анка. Добри, ваљана слуга! он желп само добро своме господару!

Мара. Смир се, пријатељу, почив! Теби је то потреба!

Гано Љуца. Да, да, милостива господо, ја ћу се одморити у кућни, ако што има да се прождере. (Одлази).

ПРИЗОР ДЕВЕТИ.

Првашић без Гана Љуце.

Јуре. Дакле Милице! шта вельш ти?

Милица. Што ви заповједате, оче!

Јуре. Да шта да се ради?

Мара. Ништа! Ми му је морамо без сумње у жену дати.

Анка. Али сиповац није још овђе!

Мара. По његовоме писму он ћеће много трајати.

Јуре. Добро — кад није другачије — и кад ви тако мислите, драга моја, онда нека буде! Ја сам задовољан п хоћу ствар тако да удесим, да цијела хука, бука, свадба и граја буде већ свршена кад се ја опет награс повратим. — Овамо! слуге!

(Наставиће се)

ПРИЛОЗИ ЗА ИСТОРИЈУ ЦРНЕ ГОРЕ.

Врло би важно било за нашу историју да се прикупе народна причања о оцијем јунацима црногорцијема који су заслужили да им име у историји црногорској не погине. Кад би смо прикупила та народна причања, па их после критички истрегрели, могли би смо саставити бар кратке биографије историчкијех мужева црногорскијех, те би се тијем допунила она правивна коју видимо у свјетима до сад написанијема историјама Црне Горе у којима је ошпан само рад господара црногорскијех, и то доста слабо и не критично, а рад овијех људи који су били помагачи господарима црногорскијема готово није ни дотакнут; а знамо добро да ни један владалац у свијету није владао сам без људи који су му помагали, па тако, разумије се, било је и у Црној Гори.

Ја ћу овђе у свјелу реченога приложити за сад два кратка прилога, а у будуће стараћу се да још што год дознам и вама саопштим.

I. Смрт Вукоте Мрваљевића Велестовца.

Кад је везир Ђуприлић ударио на Црну Гору, године 1714, и тада спалио дво Црне Горе и допа на Цетиње те спалио и цетињски манастир, тада је једна турска војска дошла од Брда преко Загреде те на Велестово и Велестово све изгорела, па за тијем пријешла на Чево и ту логор учинила. Житељи су бјежали испред турака па се крили по планинама.

Тако је учинио и Вукота Мрваљевић који је побјега у Ставор планину и ту неку пелћну смјестео

своју и другу чељад, а он је влизао са својом дружином те се био са турцима. Један дво турске војске био је учинио логор у село Тониће, које се налази под сама Ставора, те је Вукота највише на ове турке и нападо. Прича се пошто је Вукоти и дружини му нестало праха и олова валали су са врх Ставора камење које је могло саћи пљаз Ставор право на турски логор. Пошто су то турци опазила дигну се да по планинама траже своје непријатеље. Кад је Вукота видео да Турци иду к њему, он се, са својом дружином, затвори у пећину одакле је петнајест дана бранио од турака. Кад су турци виђели да на врата од пећане не могу приступити они прокопају на другу страну и направе улазак у пећину. На тај прокоп они донесу и запале много сијена како ће загушати димом у пећину налазеће се. Но у исто вријеме турци пошљу главара Загарачке, који су били с турцима, да зову Вукоту да изиде из пећине обећавајући му да му ништа неће учинити. Вукота, који се је познавао с главариша загарачкијема, вазде ни на вјеру; али турци ве одраже ријеч на Вукоту свезаше, а сво друго чељад што је било затворено у пећину изскочише. Вукоту одведоше на Чезо к паши где му поспјеку главу. Прича се да је Вукота са дружином убио на врата од пећане 18 турака. Причали су ми да се п данас још познају врата која су турци на ту пећину прокопали. Такође забани су тамо налазили много људских кости које је покупио неки Ђуро Думов са их је закопао близу исте пећине, и данас се та пећина на врх Ставора зове Вукотина Пећина.

II. Иван Драговић и Осман бег Љубовић.

Кад Црна Гора није ратовала она је четовала, а кад није четовала она је ратовала. Тек је први пут била у борби са околним Црној Гором турских областима, и турском царевином.

Четовао је сва Црна Гора, како је коме сенат наносио: неко у Ерцеговину, а неки у Арбанују; али опет узмеју све Црне Горе највише је четовала Катунска нахија, а опет у катунској нахији највише племена Овранићи и Цуде.

О једној таквој чети све неколике ријечи. Лука Радовић невесињанин, Лазар Пециреп гачанин и Иван Драговић велестонац дигли су били чету и кренули се да ударе на оцако Љубовића у Невесиње. Пријед но ће ударити био је међу њима договор каквијем ће начином ударити учинити. Пошто је већ било уговорено ишло је међу њима питање: ко ће се сударити са свленим Осман бегом Љубовићем, који се славио зором и јунаштом. На ове ријечи постако се је такође зоран и добар јунак Иван Драговић, те узео на себе да ће сам ступити у борбу са Осман бегом, и још да ће га пљз живого, али мртвога пред дружином извести. Што је река то је и учинио. Сваки од дружине чинио је оно што га је по договору допало. Иван је чека Осман бега. Кад је Осман бег сншао да брани своје дворове, онда се је тек започела жестока борба. Но Осман бегу не би суђено дуго борити се. Иван скочи на бега, те се увате прси у прси. Оба зорни, а оба јунаци те се међу њима започе крива борба, али Иван Драговић надгледа Осман бега Љубовића, ухвати га жива и као свога роба вазде га пред оцаке Љубовића. Други су већ свршили били своје дјело, те се тако криво чета из оцака Љубовића подем невесињским док улезе у тврде планине. Ја продужавати неку њихово даље путовање, но ћу се вратити к Ивану п Осман бегу.

Иван п његова чета, довели су Осман бега у Велестово и ту је код Ивана и другијез Велестоваца

стоја неко вријеме. За тјем првјетом је у Чезо у Вукотића, те је п ту стоја неко вријеме. Говори се да је Осман бег путова и по Црној Гори. Стоја је свега у Чезо п у Велестово око по године. За тјем Овранићи, по обштелу договору, пуштали су Осман бега на слободу, те се је здраво п весело вратио у Невесиње.

О з р и ш њ и.

Б И Љ Е Ш К Е.

(Како треба у школи казати). О школској казни написали су до сада педагози, одгојитељи и наставници цијеле библиотеке у рго и contra. Неки сматрају особито тјелесну казну љакова као нечовјечну као варварску, други на пр. искусни учитељи тврде да дијете без узде и страха не би постало доста морално. Ми се до душе не слажемо николико с оним начелом Орбиза које је у вријеме Хораџијево вас Рим испуњавало а то је: „више батина него лебач“, али нијесмо ни тога мијења да треба пруг из школа одстранити. „In medio tutissimus ibis“ на и у средини објуг горе наведених екстрема лежи истина. Ђе писаква друга казан није примјенљива, Ђе свака опомена, и укор савјетовања и пријетње, но могу ништа да ураде, ту мора батина да свој посао изврши. Кад унутарњо чувство у љака не може да казну осјети треба да му је тијело достави. Само такво казно треба да су умјерене и праветне; за њих и онај, на коме се врше, ваља да мисли е су као нека пријетка потреба потекле. Иначе не само што се казно не чини добра него шта нише наноси се велика штета. Каогод што без казни љакови могу постати и нишпавити п залудни, тако им се исто и неправедном казном може душа оштетити. Платон вели: „сваки свјабно добар и честит, да му нико криво не чини“. Ми но вјерујемо у свестрашност ове мисли, али да у њој има десетост и довет процената истине то стоји. Колицина нијесу пропали, колициња не пропадају и данас с нишпавља и дисултрирава другијез! А учали и љаку неправдо на било то и нехтећи, потакао си у њему мржњу и освету, два зла, која сва друга порађају. Зато школске казни — вели Песталоци — не смију бити сурови ни погубљене, но смију бити умјерене, но смију потоћи ни када из иједа или пљева. Ко у пљеву казни препорачује границу моралне цијели — изгубио је право на казан. Највећа заслуга учитеља лежи у томе да побуде у љакова љубав и поштовање према себи. Јесу ли то постигли, онда су на врхунцу свога знања; доприли су до оне цијели, за коју су стављени и избрани учитељима.

КЉИЖЕВНОСТ.

Милан Милићевић написао је књажицу „Етнографска влзжба и словенски састанак у Москви 1867“. Прештампана из Чупинске „Годишњице“ VII. Писац описује више разне прилике по Руској, него саму и љобжу; жалити је само, што спис није прије изшао.

Шти писец написао је „Међудневница“, писма, приче и слике из живота у Србији. (У Београду, у краљевско-српској државној штампарији 1886.). У тој књази има путописа у облику писама, припови-

ести, прича и т. д., те би било хвале вриједно, да ко понаше оцјени тај најповиши плод Милићевићева ума и пера.

Ишла је књижица :

«Из живота светих угодница божјих.
Свеса I. У Новоме Саду. Штампарија А. Пајевића
1885 год.

За ово дјело веле да је врло лијепо и занимљиво, а писала га је висока једна личност, одлична у нашој литератури.

Хрватским женама највјећена је лијепа књига : «Знамените жене из приче и повијести, саставила Марија Јамбрићакова, учитељица више дјев. учине у Загребу. Дјело је наградила «Матица Хрватска» наградом Драшковићеном, а издала га је књижара Муњачка и Сенаглебена. Цијена 1 еор. 20 новч.

«Јавор» у бр. 5. приобуђује писмо Ивана С. Тургењева П. Вучетићу, који је превео његов роман «Нок». Међу осталим вели Тургењев ово : «Позволте Вам изразити моју некреснују благодарност и в тоже вређају горјаче моје жељаније, што бу развучијеу стол интересаго сербскога народа безпречјатствено и бустро подузалоо вперед под благодатним влијанијем свободо — и што би литература једно и скорои времени зачала почетијеу мјесто и земље и слајанских литератур. Стремљење к самосознанију, просвјетљивје и безуетајаја дјејателност — вот јединственоје средство к достиженју то цијели!»

NACIONALNA BIBLIOTEKA

«Школски лист» у Сомбору расписао је ове године три награде : прва три дуката, друга два а треча један а.

Међу најважнијим темама којима се могу на награду утећи само народни учитељи и учитељице јесу ове :

Шта је задатак учитеља у опште, које су њане домаћег васпитања ?

Шта се има чинити при васпитању женских ?

Какав је савјестан учитељ ?

Како се може бјећи омјетити похађање школе ?

Расправе се шаљу на уредништво «Школског листа» у Сомбор најдаље до Петровадне ове године.

Тургењевсва мајка. Њека госпођа Аграмакова приповиједа о Тургењевљевој мајци :

Барбара Петровна Тургењевна биламе тапшта и охоло жена ; напрама дјети владала се деспотички, над кметите господоваше као тираи. Поносила се својим родом, поносела се својим богатством. Поносла за живота свога мужа, не позивавше по смрти овога никакових граница деспотизму и охолости. Кад се је удавала велика кнегиња Марија Александровна, поговарало се је по новина, да ће добити милијун рубаља мираза. «Велика ли ми богатства!» — понос се се Барбара Петровна. — «Мој Иван бантинит ће такођер милијун рубаља!» У својој тапштини пође тако далеко, да је у кућном свом животу стала опо-

напати владаре. Тако и. пр. подијели својим кметовима наслове, који су одговарали чиним дотичних двораника. Не само наслов, него би своје кмете вретила и именом односних двораника. Свога управитеља окрсти дварским и подијели му наслов и име гроа Бенкендорфа, тадајега могућега поглавине оружанштва четриестгодишњега дечака, који би разнашао и примао листове, именована министром поште. Нико не смјеше с њом говорити, док му не би дозволила. Ако би к њој дошао «дворски», да јој штође јави, морао би остати код врата, па ако му за неколико часака не би дала знака, да приступити ближе, ваљало би му отићи неоправђена поса. Њекога дана метане она заминирала салоном. У то уније управитељ њезиних добара, «обретар» Вакушич.

«Барбаро Петровна, — јави он, — Сичи је изгорјело» (Сичи је било добро, припадајуће обитељи Тургењев.) Барбара Петровна није га по послуху. — «Барбаро Петровна, Сичи је изгорјело!» опетона «обретар». — Она шетале даас. «Сичи је изгорјело!» опет хо «обретар» но трећи пут, те се приближити својој господарици. Ова се у тај мах нагло окрену и ћушиув управитеља баш људски, вичу : «Како си се усудио бунити ме у мојим мислима ?! Знаш ли, гђе сам се досила у тај час ? — У Паризу!»

Са својим синовима поштунаше неопшисиво опстро и строго. Никад не смједоше к њој ненајављени, па ни онда, кад би се повратили с дуга путовања. Вудућ да се је њезин најстарији син оженио проти њезиној вољи, устепиу му она сваку потпору, па је бантиник милијуна живио дугу времена у великој биједи.

Компична је следиће епизода. За вријеме колере год. 1849. изнелио се је, да ова приљепљива болест дојде у зраку, који да је надушен отровним батеријама. Уследјега ударица долазе кактерпје у човјека, те трајају сађе клицу болести. «Николају Николајевичу, — окрену се Барбара Петровна к свому сваку, који бијаше тада њезин генерални пуномоћник, — смисли за мо нешто, да излазиш из куће видим све, али да не удншем окужене зрака». Овај даде за њу учинити неку врст носилке, којој је кров био од стакла и која је врло приљепљива орманци, одређену за слике ветана. Тако се догоди, да је њезин селак, сретнув једном ту носилку с њезиним господарницом, влеко п побожно се прекретио, те даровао носоцем копежу у црквене сврхе.

(Вујспау).

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Х. У. Ј. Вашу пјесму спреми смо, је јој је мјесто. Прочитаје онај знаменити синтрам Стерије, па ће те лако потодити како се зове архива за такве производе.

Г. Грушица Новаковић у Ро се. Ђе он био није сп се кро, али «Црногорка» као да те још не понаше. Не дрижеали е је пропало вријеме савану. «Ко у младијеги владује у старости гласује».

Косе овка Дјевојка у Сплиту. Аферти Ти увјек и маш рада : кад не валјевали рашенике по Косову, ти пла онда слатко пјевати. Јако и треба.